

ผลกระทบโควิด 19 ต่ออาชีพนักดนตรีกลางคืนในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง
The impact of COVID-19 on the career of musicians working at nightclubs
in Chiang Mai and Lampang provinces

ทยากร สุวรรณภูมิ¹ | Tayakorn Suwannabhum
ปราการ ใจดี² | Prakarn Jaidee

บทคัดย่อ

การระบาดของโควิด 19 ที่แพร่กระจายทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ได้ส่งผลกระทบต่อผู้คนหลากหลายอาชีพ หนึ่งในนั้นคืออาชีพนักดนตรีกลางคืน ในบทความนี้ได้นำเสนอผลกระทบในมุมกว้างที่เกิดขึ้นต่อนักดนตรีในประเทศไทย และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อนักดนตรีกลางคืนในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำปาง สรุปได้ว่าการแพร่กระจายของโควิด 19 ทำให้ต้องมีมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม จึงนำไปสู่การกำหนดเวลาการเปิด-ปิด และการปิดกิจการสถานบันเทิงยามค่ำคืนชั่วคราว ทำให้นักดนตรีต้องพักงานและถูกเลิกจ้างและรอการช่วยเหลือจากรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ นักดนตรีต้องแก้ปัญหาด้านการหาเงินในการเลี้ยงดูครอบครัวโดยมีการนำเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบอาชีพออกมาขาย และต้องปรับตัวโดยการประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ขับรถรับ-ส่งอาหาร การขายเสื้อผ้ามือสอง และการทำอาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นต้น นอกจากนี้ผลกระทบจากวิกฤติโควิด 19 นั้นส่งผลให้การจ้างงานดนตรีมีความเปลี่ยนแปลง เช่น มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของวงดนตรีให้มีขนาดเล็กลง การแยกวง และการสร้างวงดนตรีใหม่ อย่างไรก็ตาม นักดนตรีต้องการให้สถานการณ์ของโควิด 19 ลดลงและกลับสู่สภาวะปกติ เพื่อพวกเขาจะได้ดำรงชีวิตและทำงานในสิ่งที่พวกเขามีความเชี่ยวชาญเพื่อหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัวอย่างเป็นปกติต่อไป

คำสำคัญ: ผลกระทบโควิด 19, นักดนตรีกลางคืน, อาชีพนักดนตรี, ร้านอาหาร, ผับ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Abstract

The coronavirus disease (COVID19) pandemic that has spread all over the world including Thailand has affected people of various professions. One such profession is night musician. In this article, the authors present the broader impact of COVID 19 on musicians in Thailand and its impact on night musicians in Chiang Mai and Lampang provinces. The spread of COVID 19 requires social distancing. Therefore, the opening and closing times of pubs, bars, and restaurants are set. Musicians have been suspended and laid off and are awaiting government assistance. For this reason, musicians have to solve the problem of raising money to support their families by selling professional instruments. They have also adjusted to the situation by doing other occupations such as food delivery, selling second-hand clothes, etc. In addition, the impact of the COVID-19 crisis has resulted in changes in the area of music employment. For example bands have been broken up into new smaller bands. Musicians want the COVID 19 situation to slow down and return to normal, so that they can continue to live and work in the skills they have expertise in to support themselves and their families normally.

Key words: The impact of COVID-19, musicians, restaurant, pub

บทนำ

ไวรัสโคโรนา (Coronavirus) เป็นไวรัสที่ถูกพบครั้งแรกในปี 1960 จากหลักฐานที่ปรากฏพบว่ามาจากเมืองอู่ฮั่นประเทศจีน มีทั้งหมด 6 สายพันธุ์ สายพันธุ์ที่กำลังแพร่ระบาดทั่วโลกในปัจจุบันเป็นสายพันธุ์ที่ 7 เรียกว่าเป็น “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่” มีชื่อเป็นทางการว่า “โควิด-19” (COVID-19) (มหาวิทยาลัยมหิดล คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563: ออนไลน์) ไวรัสโคโรนาที่ถูกพบนี้เป็นไวรัสสายพันธุ์ B ที่มีการกลายพันธุ์ องค์การอนามัยโลก (WHO) เรียกไวรัสชนิดนี้ว่า 2019-nCoV และ SARS-CoV-2 (SARS-CoV-2) การกลายพันธุ์ของไวรัสทำให้ไวรัสโคโรนาชนิดนี้เป็นเชื้อโรคชนิดใหม่ที่มนุษย์ยังไม่เคยเจอ ดังนั้นจึงไม่มีภูมิคุ้มกันต้านไวรัสพันธุ์ใหม่นี้ (คณะกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ กรณีสถานการณ์ระบาด COVID-19 เครือโรงพยาบาลพญาไทและเครือโรงพยาบาลเปาโล, 2563: ออนไลน์)

ไวรัสโคโรนาหรือโควิด 19 ที่ระบาดในปัจจุบันแพร่กระจายไปหลายประเทศทั่วโลกรวมถึงประเทศไทย การระบาดของไวรัสโคโรนาเป็นเหตุให้รัฐบาลไทยภายใต้ผู้นำคือ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศพระราชกำหนด การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินจำนวน 9 ฉบับ และมีการประกาศการห้ามประชาชนออกนอกบ้านในเวลาที่กำหนด (Curfew) เพื่อควบคุมการระบาดต่อประชาชนในประเทศ (รัฐบาลไทย กลุ่มประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สำนักโฆษกรัฐบาลไทย, 2563: ออนไลน์) การประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินของรัฐบาลไทย ทำให้การระบาดของโรคในหมู่ประชาชนชาวไทยมีจำนวนที่ลดลง แต่ก็ได้ส่งผลกระทบบ้างในด้านการประกอบอาชีพหลายอาชีพเกิดการหยุดชะงักของการประกอบอาชีพช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้ขาดรายได้และบางอาชีพไม่สามารถออกไปทำงานได้ตามปกติ

จากข้อมูลจากข่าวไทยรัฐออนไลน์ ได้ลำดับเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทยไว้ โดยสรุปได้ว่า เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2563 กระทรวงสาธารณสุขพบผู้ติดเชื้อในประเทศไทยเป็นครั้งแรกคือนักท่องเที่ยวหญิงชาวจีนที่เดินทางมาจากเมืองอู่ฮั่น ในวันที่ 31 มกราคม 2563 พบคนขับรถแท็กซี่ป่วยโควิด 19 ซึ่งมีประวัติรับผู้โดยสารชาวจีน ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2563 สาธารณสุขได้ประกาศว่ามีจำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศไทย 32 คน ในวันที่ 1 มีนาคม 2563 มีชายไทยอายุ 35 ปี เสียชีวิตด้วยโรคโควิด 19 เป็นรายแรก

ต่อมาในวันที่ 6 มีนาคม 2563 มีการติดเชื้อจากคนกลุ่มใหญ่จากสนามมวยลุมพินี การระบาดของโรคที่เกิดขึ้นจึงนำไปสู่จัดการระเบียบสังคมขึ้นโดยกรุงเทพมหานครมีมติปิดห้างสรรพสินค้าและตลาดทั่วกรุงเทพฯ อีกทั้งรัฐบาลได้ประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อลดการระบาดของโควิด 19 มีการบังคับใช้กฎเคอร์ฟิวห้ามออกจากเคหสถานตั้งแต่เวลา 4 ทุ่ม-ตี 4 ทั่วประเทศ (ไทยรัฐออนไลน์, 2563: ออนไลน์) หลังจากการระบาดในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 เริ่มคลี่คลายลงแล้วนั้น ในช่วงปลายปี 2563 ก็มีการระบาดระลอกใหม่ของโรคโควิด 19 ที่ตลาดกลางกุ้ง ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งคาดว่าเป็นการติดเชื้อจากแรงงานชาวเมียนมา ซึ่งทางจังหวัดสมุทรสาครได้ลงทำการตรวจเชื้อเชิงรุกและพบว่ามีผู้ติดเชื้อเป็นแรงงานชาวเมียนมา (สุรัชย์ โชคครรชิตไชย, 2563) และเกิดการระบาดระลอกที่ 3 ในช่วงประมาณปลายเดือน มีนาคม 2564 จากสถานบันเทิงในกรุงเทพมหานครและแพร่กระจายไปทั่วประเทศ

จากการระบาดของโควิด 19 ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพของทุกคน การแพร่กระจายของโควิด 19 สามารถแพร่กระจายได้ในทุกกลุ่มสาขาอาชีพ การแพร่กระจายอาจลดน้อยลงหรือเพิ่มขึ้นได้ตลอดเวลาหากไม่มีการควบคุม จากการแพร่กระจายของโควิด 19 ที่เกิดขึ้นนั้นไม่เพียงส่งผลกระทบต่ออาชีพนักดนตรีในประเทศไทยเท่านั้น ยังมีกลุ่มสังคมนักดนตรีที่ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกสั่งปิดผับ สถานบันเทิง และการห้ามแสดงคอนเสิร์ตในหลายประเทศทั่วโลก เช่นในประเทศที่อุตสาหกรรมดนตรีมีความแข็งแกร่งอย่างสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีอุตสาหกรรมดนตรีครอบคลุมพื้นที่ 1 ใน 3 ของอุตสาหกรรมดนตรีทั้งโลก ผลกระทบจากโรคโควิด 19 ในครั้งนี้ทำให้มีคนตกงานทันทีหลายพันคนจากการที่งานถูกยกเลิกทั้งหมด (เนชั่นสุดสัปดาห์, 2563: ออนไลน์) ผู้เขียนมีความต้องการนำเสนอของผลกระทบของโรคระบาดโควิด 19 ในช่วงเวลาตั้งแต่ เดือนมีนาคม พ.ศ.2563 ถึง เมษายน พ.ศ.2564 ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพนักดนตรีกลางคืนในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง เพราะจังหวัดเชียงใหม่เปรียบเหมือนเมืองหลวงของภาคเหนือ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก มีสถานบันเทิงยามค่ำคึกคักหลายแห่ง จังหวัดลำปางเองก็มีสถานบันเทิงมากมายที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน ทั้งสองพื้นที่ถือเป็นพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของนักดนตรีในสังคมดนตรีกลางคืนด้วย นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่เสี่ยงในการแพร่กระจายเชื้อเนื่องจากมีประชากรและนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ดังนั้นบทความนี้จะได้นำเสนอข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ สภาพการจ้างงาน และการปรับตัวของอาชีพนักดนตรีกลางคืนในจังหวัดเชียงใหม่และลำปางเพื่อสะท้อนปัญหาที่เริ่มต้นมาจากการระบาดของโควิด 19 ดังกล่าว

ปัจจัยความเสี่ยงของอาชีพนักดนตรีกลางคืน

ก่อนที่ผู้เขียนจะนำเสนอการอภิปรายหัวข้อ “ผลกระทบโควิด 19 ต่ออาชีพนักดนตรีกลางคืนในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง” ในที่นี้ขอนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และพัฒนาการของอาชีพนักดนตรีกลางคืนในประเทศไทยรวมทั้งปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพ กล่าวได้ว่า ประเทศไทยรับวัฒนธรรมตะวันตกมาโดยชนชั้นศักดินาของสยามเป็นกลุ่มแรก ทั้งในด้านการแต่งกาย การกิน การชมภาพยนตร์ การสร้างพระราชวังตามแบบตะวันตก รวมถึงด้านรสนิยมการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้รวมอยู่ในศูนย์กลางโดยมีจุดเริ่มต้นจากกรุงเทพมหานครจนเริ่มเกิดวิถีชีวิตแบบสังคมเมืองใหม่ในช่วงทศวรรษ 1460 เป็นต้นมา (วีระยุทธ ปิสาสิทธิ์, 2557, หน้า 4-5)

ในสมัยรัชกาลที่ 3 มีความนิยมการเต้นรำเกิดขึ้นในชนชั้นนำ มีการจัดงานเลี้ยงตอนกลางคืนตามแบบธรรมเนียมตะวันตก โดยใช้วงดนตรีมโหรีฝรั่งเล่นเพลงเต้นรำงานเลี้ยงที่เรียกว่า “ดินเนอร์” และเกิดกระแสนิยมการเต้นรำแพร่กระจายไปสู่ชนชั้นอื่น ๆ ในสังคมตามลำดับ การรับค่านิยมในตะวันตกเข้ามาในประเทศไทยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนสยามจากสังคมชีวิตในตอนกลางวันสู่ค่านิยมการใช้ชีวิตที่ท่องเที่ยวยามค่ำคึกคัก มีการเกิดขึ้นของสถานบันเทิงยามค่ำคึกคักในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น ซึ่งในยุคของประเทศสยามสมัยปลายรัชกาลที่ 5 มีการใช้เครื่องเล่นจานเสียงแบบไขลานเปิดเพลงให้ชาวต่างชาติเต้นรำกันในโรงแรม เช่น โรงแรมโอเรียนเต็ล

และโรงแรมหรือคาเฟ่ เป็นต้น ซึ่งเป็นค่านิยมการเต้นรำของโลกตะวันตก การเต้นรำในสังคมไทยยุคนั้นถือเป็น กระแสนิยมที่ได้รับการยอมรับโดยชาวสยามรับค่านิยมของฝรั่งมาใช้ในสังคมชั้นสูง นอกจากการเปิดเพลงสำหรับ เต้นรำแล้ว มีการเกิดขึ้นของนักดนตรีกลางตามมาเป็นพลวัต พบว่ามีชาวต่างชาติจับคู่เต้นรำกันตั้งแต่สมัยรัชกาล ที่ 5 ซึ่งวงดนตรีที่บรรเลงสำหรับเต้นรำดังกล่าวเป็นแบบวงดนตรีขนาดเล็ก มีเครื่องดนตรี ได้แก่ เปียโนและ ไวโอลินเป็นเครื่องหลัก ดนตรีสำหรับเต้นรำเป็นดนตรีประเภท การเต้นบอลรูม (Ballroom Dancing) จังหวะ สโลว์ (Slow) วอลซ์ (Waltz) ควิกสเตป (Quicksteps) เป็นต้น (พูนพิศ อมาตยกุลและเสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2549, หน้า 2)

จะเห็นได้ว่าอาชีพนักดนตรีกลางคืนเป็นอาชีพหนึ่งที่อยู่กับประเทศไทยมายาวนานตั้งแต่การเริ่มนิยม ในการเต้นรำตามแบบตะวันตกจนพัฒนาสู่การมีนักดนตรีสำหรับบรรเลงเพลงเต้นรำ ในปัจจุบันประเทศไทย ได้มีความเป็นเมืองที่ผู้คนใช้ชีวิตในกลางวันและกลางคืนโดยสมบูรณ์ ซึ่งวัฒนธรรมการใช้ชีวิตแบบดังกล่าว ก็ได้แพร่กระจายสู่เมืองต่าง ๆ ทั่วประเทศ ผู้คนจึงมีช่องทางในการเลือกที่จะประกอบอาชีพได้อย่างอิสระ ตามความถนัดของตัวเอง และเมื่อชีวิตกลางคืนเริ่มเป็นเรื่องปกติของคนไทย ทำให้อาชีพต่าง ๆ ที่คนสามารถ ประกอบอาชีพได้ในเวลากลางคืนก็เกิดขึ้นตามมาเป็นทางเลือกหนึ่ง จึงได้เกิดสถานบันเทิง ผับ บาร์ และสถาน บริการเพิ่มขึ้นมากมาย ถือเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่เกิดขึ้นทั่วประเทศที่ได้ให้บริการในยามค่ำคืนเป็นปกติ ดังนั้นอาชีพ ที่เกิดขึ้นตามมาจากการเกิดขึ้นของสถานบันเทิงที่ต้องขับเคลื่อนไปด้วยกัน คือผู้สร้างเสียงเพลงให้ความสุขแก่ผู้มา รับบริการที่เรียกว่า อาชีพนักดนตรีกลางคืน

นักดนตรีกลางคืนหรือศิลปินอิสระเป็นอาชีพที่อยู่ในสังคมไทยมานานตั้งแต่ยุคสยามจากการนิยม การเต้นรำเป็นจุดกำเนิดซึ่งมาจากการรับวัฒนธรรมและค่านิยมมาจากตะวันตก ปัจจุบันอาชีพนักดนตรีเป็นอาชีพ หนึ่งที่ขับเคลื่อนสังคมด้านการบันเทิง ซึ่งนักดนตรีเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะความสามารถทางด้านดนตรี เช่น การเล่นเครื่องดนตรี การร้องเพลง เป็นการให้ความบันเทิงและสร้างความสุขด้านเสียงเพลงเพื่อสร้างบรรยากาศ ที่สวยงามในร้านอาหารให้แก่ผู้มารับบริการ

อาชีพนักดนตรีกลางคืนเป็นอาชีพรับจ้างมีลักษณะการทำงานคือเป็นการแสดงดนตรีในสถานบันเทิง ใน ร้านอาหาร ผับ บาร์ และไนต์คลับ เป็นต้น มีทั้งการแสดงวงดนตรีทั้งขนาดเล็กและใหญ่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วงสตริง วงคอมโบ วงโฟล์คซอง รวมไปถึงการแสดงเดี่ยว นอกจากลักษณะของวงดนตรีแล้ว นักดนตรีหรือวงดนตรี ต่าง ๆ ยังมีลักษณะเฉพาะของสไตล์ดนตรีของวงดนตรีนั้น ๆ แตกต่างกันไปตามลักษณะของวงแต่ละวง เช่น วงดนตรีแจ๊ส วงดนตรีร็อก วงดนตรีเพื่อชีวิต วงดนตรีเรกเก้ วงดนตรีฟังค์ วงดนตรีฟิวชั่น เป็นต้น ความแตกต่าง เรื่องขนาดของวงดนตรีและรูปแบบแนวดนตรีก็จึงนำสู่ความเหมาะสมกับร้านอาหาร ผับ บาร์ เหล่านั้น ที่จะเลือก ว่าต้องการวงแบบใด ซึ่งเจ้าของร้านต้องเลือกให้เหมาะสมกับร้านของตนเอง

นักดนตรีกลางคืนที่เป็นอาชีพที่มีอัตราความเสี่ยงและแนวโน้มการถูกเลิกจ้างได้อย่างง่าย อีกทั้งอาชีพนี้ ยังไม่มีองค์กรใดในประเทศที่มีส่วนช่วยเหลือและเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ นอกจากนี้รายได้ของนักดนตรีก็ขึ้นอยู่กับ ขนาดของธุรกิจของร้านอาหารและจำนวนนักท่องเที่ยวซึ่งไม่มีความแน่นอน อาชีพนักดนตรีกลางคืนจึงเป็นอาชีพ ที่ค่อนข้างมีหนทางยากลำบากสำหรับผู้ที่พัฒนาตนเองเป็นนักดนตรีอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ชีวิตของนักดนตรีกลางคืนเป็นอาชีพที่ไม่มีความมั่นคงแน่นอนในด้านการจ้างงาน เจ้าของร้านสามารถยกเลิก การจ้างงานนักดนตรีได้ตลอดเวลา นักดนตรีจึงต้องหางานทำจากร้านอาหาร ผับ บาร์ เพื่อเล่นดนตรีอยู่อย่าง สม่ำเสมอเพื่อให้ได้ชั่วโมงของการเล่นดนตรีให้มีรายได้ พวกเขาต้องใช้ชีวิตกลางคืนและหันหลังให้สังคม ชีวิตกลางวัน อาชีพนักดนตรียังต้องพบกับการแข่งขันที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ในสังคมของนักดนตรีด้วยกันเอง เรียกกัน ในหมู่นักดนตรีว่า “การตัดราคา” โดยการเสนอราคาที่ต่ำกว่ามาตรฐานของการจ้างงานนักดนตรีทั่วไปเพื่อให้ วงดนตรีของตนเองได้งานนั้น ซึ่งร้านอาหารหรือผับในปัจจุบันก็มักจะสนใจวงดนตรีที่เล่นพอใช้และมีราคาถูก

แต่อย่างไรก็ตาม นักดนตรีก็เป็นอาชีพหนึ่งที่ต้องการรายได้เพื่อการดำรงชีวิตและเลี้ยงดูครอบครัวและเป็นต้นทุนของการทำงานดนตรีกลางคืน เช่น การแต่งตัวรวมถึงการเลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายรวมถึงเครื่องสำอางที่ต้องสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในการทำงาน อีกทั้งต้องจ่ายเงินจำนวนมากเพื่อให้ได้เครื่องดนตรีที่มีคุณภาพสูงมาใช้ในการทำงาน ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความไม่แน่นอนในการจ้างงาน รายได้ และต้นทุนในการประกอบอาชีพที่นักดนตรีต้องเผชิญ นอกจากนี้ในยามที่เกิดวิกฤติโรคระบาดอย่างในปัจจุบัน อาชีพนักดนตรีจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพหนึ่งที่ต้องเผชิญสถานการณ์วิกฤติการทำงานเหมือนอาชีพอื่น จำเป็นต้องหาทางออกให้ตัวเองและปรับตัวในด้านการประกอบอาชีพเพื่อให้มีรายได้เกิดขึ้น และมีความต้องการให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนเข้ามาดูแลและหาทางออกให้ผ่านวิกฤติไปได้ ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึงผลกระทบของนักดนตรีสากลที่เล่นดนตรีกลางคืนในสถานบันเทิงในจังหวัดเชียงใหม่และลำปางเท่านั้น

สถานการณ์ทั่วไปในประเทศไทยของผลกระทบจากโควิด 19 ต่อนักดนตรีกลางคืน

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนขอนำเสนอสถานการณ์ทั่วไปของผลกระทบจากโควิด 19 ที่เกิดขึ้นซึ่งซ้ำเติมให้เกิดความยากลำบากในการประกอบอาชีพนักดนตรีกลางคืน กล่าวได้ว่า เมื่อเกิดภาวะโรคระบาดโควิด 19 ขึ้นทำให้นักดนตรีกลางคืนเป็นซึ่งกลุ่มอาชีพหนึ่งในประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการถูกเลิกจ้าง เพราะสถานบันเทิงถูกรัฐบาลสั่งปิดและบางแห่งจำเป็นต้องปิดตัวเองลงชั่วคราวเพื่อแก้ปัญหาการระบาดของโรคโควิด 19 ไม่ให้แพร่กระจายเพิ่มมากขึ้น ทำให้นักดนตรีที่เคยมีรายได้หลักจากการเล่นดนตรีกลางคืนเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวครั้งเมื่อเกิดโรคระบาดและมีการประกาศพระราชกำหนดในสถานการณ์ฉุกเฉินและการประกาศเคอร์ฟิว จึงส่งผลให้การทำงานของนักดนตรีหยุดชะงักและนักดนตรีขาดรายได้ในการดูแลครอบครัว นักดนตรีบางคนจึงต้องเริ่มนำเครื่องดนตรีของตนเองมาเปลี่ยนเป็นตัวเงินเพื่อใช้สำหรับการครองชีพและบางคนต้องเปลี่ยนอาชีพ

นอกจากนี้สถานการณ์ดังกล่าวยังผลกระทบต่อพลวัตที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบันเทิงยามค่ำคืนอีกหลายกลุ่มคือ เมื่อสถานบันเทิงถูกปิด นักดนตรีถูกเลิกจ้าง พนักงานบริการถูกเลิกจ้างด้วยเช่นกัน ซึ่งบางคนเป็นนักศึกษา มาทำงานพิเศษหารายได้เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว รวมถึงอาชีพแม่บ้าน พนักงานล้างจาน พนักงานทำความสะอาด ผู้จัดการประกอบการเพลง (DJ) และผู้ควบคุมเครื่องเสียง กลุ่มคนเหล่านี้ต้องกลายเป็นผู้ตกงานในยามวิกฤติโควิด 19 จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ทำงานในการเช่าเครื่องเสียงสรุปใจความได้ว่า เจ้าของชุดเครื่องเสียงที่รับจ้างบริการให้เช่าเครื่องเสียงถูกยกเลิกงานทั้งหมด จนต้องประกาศขายเครื่องเสียงเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายสำหรับครอบครัว (พิทักษ์พงษ์ ธีระวิบูลย์ศิลป์, สัมภาษณ์, วันที่ 2 เมษายน 2564) ผลกระทบยังส่งต่อรวมถึงผู้ประกอบการค้าขายที่ต้องอาศัยทำเลหน้าร้านอาหารในการขายของ เช่น รถปลาหมึกย่าง รถขนมจีบ ซาลาเปา รถขายลูกชิ้น เป็นต้น ก็ได้รับผลกระทบจากการไม่มีผู้ซื้อ ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากวิกฤติโควิดที่นำไปสู่การปิดร้านอาหารและสถานบันเทิงชั่วคราวด้วยเช่นกัน

การช่วยเหลือและการเยียวยาจากรัฐบาลในสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19

รัฐบาลไทยภายใต้การนำพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีมาตรการการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบในสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 โดยให้เงินเยียวยาเดือนละ 5,000 บาท ในชื่อมาตรการนี้ว่า “เราไม่ทิ้งกัน” โดยให้ประชาชนลงทะเบียนเพื่อขอรับเงินเยียวยาผ่านเว็บไซต์ www.เราไม่ทิ้งกัน.com แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการนี้ไม่ได้ครอบคลุมผู้ที่ได้รับผลกระทบทุกคน จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์นักร้องนักดนตรีในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีทั้งนักดนตรีที่ได้รับเงินเยียวยาตามมาตรการและอีกหลายคนถูกระบบปฏิเสธไม่ได้เงินช่วยเหลือดังกล่าว (ปภาวริญจ์ กำจรเกียรติสกุล, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2563) และจากการสัมภาษณ์นักดนตรีในจังหวัดเชียงใหม่อีกท่านหนึ่ง ให้ข้อมูลว่า เขาเป็นนักดนตรีในร้านแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่และไม่ได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลในมาตรการเราไม่ทิ้งกัน โดยได้ให้ข้อมูลว่าระบบคัดกรองของรัฐบาลระบุว่า เขาประกอบอาชีพ

เกษตรกร (ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์, วันที่ 12 ตุลาคม 2563) ซึ่งในความเป็นจริงเขาประกอบอาชีพเป็นนักดนตรีเพียงอาชีพเดียว แต่อย่างไรก็ตามยังมีนักดนตรีอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเล่นประจำร้านอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ จากการสัมภาษณ์นักร้องนำประจำวงดนตรีได้เล่าว่าทุกคนที่อยู่ในวงได้เงินเยียวยาครบทุกคน แม้ว่าบางคนได้รับเงินช้าแต่ก็ได้ครบจำนวนตามที่รัฐบาลได้ระบุ (ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2563) นอกจากนี้ยังพบข้อมูลจากข่าวไทยรัฐออนไลน์ตอนหนึ่งสรุปได้ว่า นักดนตรีท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่าร้านอาหารที่เขาเล่นอยู่หยุดมาแล้ว 3 สัปดาห์ ทำให้ไม่มีรายได้จากงานดนตรี และจากการลงทะเบียนรับเงินเยียวยาจากรัฐบาล ก็ยังไม่ได้รับการโอนเงิน (ไทยรัฐออนไลน์, 2563: ออนไลน์)

จากข้างต้นแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่ได้รับจากการที่สถานประกอบการต้องปิดกิจการชั่วคราว จนทำให้นักดนตรีขาดรายได้จากงานประจำ จึงมีความจำเป็นต้องรอการเยียวยาจากรัฐบาล เช่นเดียวกันข้อมูลข่าวจากโพสต์ทูเดย์เกี่ยวกับนักดนตรีท่านหนึ่งจากจังหวัดขอนแก่นสรุปได้ว่า นักดนตรีตกงานจากสถานการณ์โควิด-19 ในขณะที่รอเงินเยียวจากรัฐบาล จึงจำเป็นต้องนำของในบ้านไปจำนำเพื่อเปลี่ยนเป็นเงิน นอกจากนี้ก็หารายได้โดยการเล่นดนตรีร้องเพลงเปิดหมวกออนไลน์ไลฟ์สดเพื่อขอรับบริจาคช่วยเหลือครอบครัวทั้ง (โพสต์ทูเดย์, 2563: ออนไลน์) จากข้อความดังกล่าวเป็นเรื่องราวของนักดนตรีท่านหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ และพยายามหาทางออกในอาชีพของตัวเองด้วยการนำข้าวของเครื่องใช้ไปเพื่อเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์เป็นเงินทุนและการขอรับบริจาค รวมถึงการรอความหวังจากเงินเยียวยาจากรัฐบาล

อีกตัวอย่างหนึ่งซึ่งได้ข้อมูลมาจากโพสต์ทูเดย์กล่าวถึงนักดนตรีพิการท่านหนึ่งสรุปได้ว่านักดนตรีคนพิการท่านหนึ่ง ช่วงการระบาดของโควิด-19 ได้มีการสั่งปิดร้านอาหารและสถานบันเทิง ทำให้ตกงานและขาดรายได้ ในการดูแลครอบครัว ในระยะแรกได้นำเงินเก็บออกมาใช้ และหลังจากนั้นก็ลงทะเบียนรับเงินเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ 5,000 บาท และอยู่ในระหว่างการตรวจสอบข้อมูลในการรับสิทธิ์ (โพสต์ทูเดย์, 2563: ออนไลน์) อีกกรณีหนึ่งข้อมูลข่าวจากเว็บไซต์ข่าวสดออนไลน์จากการสัมภาษณ์นักดนตรีท่านหนึ่งสรุปได้ว่า การที่รัฐบาลประกาศห้ามมีการรวมตัวกันจากสาเหตุการระบาดของโควิด 19 ส่งผลกระทบบมาถึงการจัดงานบันเทิง รื่นริงงานวัด งานบวช งานแต่ง งานประชุมสัมมนา และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรี งานเหล่านี้ได้ถูกยกเลิกงานตั้งแต่เดือนมีนาคมเป็นต้นมา ทำให้ขาดรายได้ (ข่าวสด, 2563: ออนไลน์)

จากข้อความแสดงให้เห็นว่าเมื่อเกิดการระบาดของโรคโควิด 19 และมีการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น ทำให้ร้านอาหาร ผับ บาร์ถูกปิด ดังนั้นนักดนตรีจึงถูกเลิกจ้าง ทำให้ไม่มีรายรับ แต่รายจ่ายของทุกคนยังเท่าเดิม

ผลกระทบที่คนประกอบอาชีพนักดนตรีกลางคืน ปรากฏอยู่ในสื่อข่าวในสำนักต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นว่าอาชีพนักดนตรีกลางคืนเป็นอาชีพหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว แม้ว่ารัฐบาลจะมีมาตรการในการเยียวยาเดือนละ 5,000 บาทให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 แต่เงินจำนวน 5,000 อาจจะไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบันเหล่าบรรดานักดนตรีต่างจึงรอความหวังให้สถานการณ์ของโรคระบาดลดลงและรัฐบาลยกเลิกพระราชกำหนดเพื่อให้พวกเขาได้ดำรงชีวิตและทำงานในสิ่งที่พวกเขามีความเชี่ยวชาญเพื่อหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ให้กลับสู่สภาวะปกติได้เร็วที่สุด เพราะการออกไปต่อสู้งานด้วยตนเองย่อมดีที่สุด ดังนั้นการออกไปทำงานเหมือนก่อนสภาวะโรคระบาดโควิด 19 จึงเป็นทางออกที่ดีที่สุดของนักดนตรีกลางคืนและทุกอาชีพในประเทศไทย

ในเวลาต่อมาในวันที่ 12 มิถุนายน 2563 ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้มีมติยกเลิกประกาศห้ามออกจากเคหสถานหรือเคอร์ฟิว เริ่มตั้งแต่วันที่ 15 มิ.ย.2563 รัฐบาลได้มีมติยกเลิกเคอร์ฟิว แต่อำนาจให้ร้านอาหารสามารถเปิดให้บริการนั่งดื่มทานได้โดยห้ามเกินเวลา

เที่ยงคืนและยังให้งดการเล่นดนตรีสด เห็นได้จากสถานการณ์โรคระบาดดังกล่าวทำให้อาชีพนักดนตรีต้องหยุดการทำงานเป็นลำดับต้น ๆ และเป็นอาชีพที่ต้องรอการเริ่มต้นทำงานใหม่เป็นลำดับท้ายหลังอาชีพอื่น ซึ่งนักดนตรีก็ต้องดิ้นรนสู้ต่อไปภายใต้ปัญหาวิกฤติ และรอคอยว่าจะเข้าสู่ภาวะปกติเมื่อไหร่ ซึ่งห้วงเวลานี้ไม่มีความชัดเจน เพราะเห็นได้ว่าการประกาศที่ออกมาจากรัฐบาลก็ยังไม่มีความคลุมเครือ ซึ่งเจ้าของกิจการส่วนใหญ่ก็มีความลังเลในการจะกลับเข้าสู่การดำเนินกิจการตามปกติหรือไม่ ด้วยการที่ต้องรอคอยสถานการณ์โรคระบาดให้ลดลง และการรอการอนุญาตให้ทำงานดนตรีได้ตามปกติ ทำให้การทำงานหารายได้เป็นไปอย่างลำบาก ในวันที่ 18 มิถุนายน 2563 จึงมีกลุ่มนักดนตรีอาชีพอิสระประมาณ 50 คน ได้รวมตัวเพื่อยื่นหนังสือถึง พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และรมว.กลาโหม ที่ศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์เพื่อให้นักดนตรีกลางคืน และนักดนตรีอาชีพอิสระ ได้กลับไปทำงาน เพราะเนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลให้ร้านอาหาร และสถานประกอบการภาคกลางคืนต้องปิดให้บริการขาดรายได้มากกว่า 3 เดือน (ไทยโพสต์, 2563: ออนไลน์) ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว นักดนตรีจึงต้องเรียกร้องและช่วยกันหาทางออกในอาชีพของตัวเองในช่องทางที่สามารถจะทำได้ทั้งเพื่อตัวเอง ครอบครัว และสังคมนักดนตรีด้วยกัน

แม้ว่าจะผ่านวิกฤติโรคระบาดโควิด 19 ในรอบแรกมากกว่า 3 เดือนแล้ว ก็ต้องเฝ้าระวังอยู่เสมอถึงโรคระบาดที่อาจจะกลับมาอีกครั้ง เพราะบทเรียนจากการแพร่ระบาดในเดือนมีนาคม 2563 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการใช้ชีวิตของผู้คน และเกิดบทเรียนในการแก้ไขปัญหาของโรคระบาดว่าควรมีทิศทางอย่างไรในการป้องกันเมื่อเกิดเหตุในลักษณะนี้ขึ้นมาอีกครั้ง เพราะจากข้อสังเกต เห็นว่าอาชีพนักดนตรีกลางคืนเป็นหนึ่งในอาชีพที่มีผู้กล่าวถึงและให้ความสำคัญน้อย อาจเนื่องจากอาชีพนี้ถูกตราว่าเป็นอาชีพเต็นท์กินรำกั้นไม่สำคัญอะไร ดังนั้นผู้เขียนจึงต้องการแสดงให้เห็นถึงผลกระทบต่ออาชีพนักดนตรีซึ่งก็เป็นอาชีพหนึ่งที่ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจอยู่ในสังคมไทยด้วยอาชีพหนึ่ง

สถานการณ์ ผลกระทบ และการปรับแผนการดำรงชีพของนักดนตรีกลางคืนในยามวิกฤติโควิด 19 ในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง

ข้อมูลเบื้องต้นของลักษณะของการจ้างงานดนตรีของนักดนตรีในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง ส่วนใหญ่ไม่ได้มีรูปแบบการจ้างเหมือนพนักงานแผนกอื่น ๆ โดยทางร้านได้ว่าจ้างให้นักดนตรีแสดงดนตรีโดยการคิดค่าจ้างเป็นรายชั่วโมง นักดนตรีเป็นเพียงการถูกจ้างให้ทำการแสดงดนตรีทำให้มีรายได้เป็นรายชั่วโมงตามที่ได้ทำการแสดงเท่านั้น จึงทำให้นักดนตรีไม่มีสวัสดิการหรือสิทธิใดจากองค์กรหรือร้านอาหารที่พวกเขาทำงานอยู่เลย จากการสัมภาษณ์นักร้องท่านหนึ่งซึ่งร้องเพลงที่ร้านอาหารในจังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับราคาค่าตอบแทนการเล่นดนตรีของนักดนตรีในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ราคาค่าตอบแทนอยู่ที่ประมาณชั่วโมงละ 250 บาทต่อคน โดยเป็นการแสดงในเวลาเพียง 1 ชั่วโมงต่อ 1 ชุดการแสดง ใน 1 สัปดาห์นักดนตรีเล่นดนตรีโดยประมาณ 5 วันต่อสัปดาห์ แม้ว่านักดนตรีจะสามารถไปทำงานที่ร้านอื่น ๆ ได้ก็ตาม แต่ก็เป็นเรื่องยากที่จะหารายได้จากการเล่นดนตรีหลาย ๆ ร้านในคืนเดียวกัน ด้วยเหตุผลข้อจำกัดหลายด้าน เช่น การที่มีช่วงเวลาเล่นดนตรีตรงกับร้านเดิม การแข่งขันทางด้านราคาของนักดนตรีที่มีการตัดราคา การแข่งขันทางด้านฝีมือ และจำนวนนักดนตรีที่เพิ่มขึ้นในสังคมดนตรีทำให้เกิดการแข่งขัน รวมถึงแนวดนตรี เป็นต้น (ปภาวริญช์ กำจรเกียรติสกุล, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2563) ค่าตัวนักดนตรีในจังหวัดลำปางอยู่ที่คนละประมาณ 200 บาท/ชั่วโมง (อภิชาติ มโนปิ่น, สัมภาษณ์, วันที่ 4 เมษายน 2564) นอกจากนี้นักดนตรีส่วนใหญ่ก็ไม่ได้รับสิทธิการเข้าถึงในการประกันสังคมผ่านต้นสังกัดร้านอาหารที่พวกเขาทำงาน ไม่มีสวัสดิการเพิ่มเติม ไม่มีโบนัส และไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรใดในการเข้ามาช่วยเหลือในยามวิกฤติ อีกทั้งในอาชีพนักดนตรีกลางคืนไม่มีมาตรฐานที่แน่นอนในอัตราค่าจ้างเล่นดนตรี ยกตัวอย่างเช่นรายได้ของนักดนตรีทั่วประเทศก็ไม่ได้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น นักดนตรีในกรุงเทพมหานครจะมีอัตราค่าจ้างที่สูงกว่าในต่างจังหวัด

จากสถานการณ์การระบาดของโควิด 19 ที่ได้เกิดขึ้นนั้น ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักดนตรีในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง ได้ข้อมูลว่า จากการสัมภาษณ์นักดนตรีในผับดนตรีเพื่อชีวิตแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับสภาพการจ้างงานดนตรีในช่วงของการระบาดของโควิด 19 ได้ข้อมูลว่า ร้านที่ทำงานอยู่นั้นมีลักษณะการจัดการเป็นบริษัทและมีการให้สวัสดิการนักดนตรีให้เป็นเสมือนพนักงานคนหนึ่งของบริษัท มีสัญญาการจ้างงาน มีประกันสังคม นักดนตรีได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือน มีการพิจารณาขึ้นเงินเดือน ซึ่งถือว่าการจ้างงานของผับแห่งนี้ได้สร้างความเชื่อมั่นในระบบของการจ้างงานที่มีมาตรฐานให้แก่แก่นักดนตรีที่ทำงานในร้านได้ระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามพบว่าในช่วงวิกฤติโควิด 19 ที่ผ่านมาช่วงเดือนแรกทางบริษัทยังมีการจ่ายเงินเดือนให้นักดนตรีเป็นปกติ หลังจากนั้นในช่วงเดือนที่ 2 และ 3 นักดนตรีไม่ได้รับเงินเดือน แต่ได้รับสิทธิการช่วยเหลือจากประกันสังคมเพียงทางเดียว (ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2563) และยังพบอีกว่านอกจากนี้ยังมีร้านอาหารหลายแห่ง ที่มีสัญญาการจ้างงานที่เป็นหลักประกันการทำงาน แต่นักดนตรีก็ไม่ได้มีสิทธิใดใดหรือการต่อรองตามสัญญานั้นจริง เพราะในวิกฤติโควิดครั้งนี้ปรากฏว่ามีทั้งการเลิกจ้างนักดนตรีและการลดค่าจ้างลงซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวดนตรีก็ไม่มีสิทธิเรียกร้องใดใด เพราะกระบวนการในการเรียกร้องสิทธิมีความยุ่งยากค่าใช้จ่ายสูง การไปหางานทำในที่แห่งใหม่จึงเป็นทางเลือกที่ดีกว่า

จากกรณีข้างต้นวิเคราะห์ได้ว่าในด้านของผู้ประกอบการร้านอาหารในช่วงที่โรคโควิด 19 ระบาด มีเหตุผลที่ต้องเลิกจ้างนักดนตรีและตัดงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านดนตรีออก เนื่องมาจากการมีอัตราของลูกค้านำมาใช้บริการร้านอาหารลดน้อยลง เมื่อลูกค้านำมาใช้บริการน้อยลงจึงส่งผลต่อรายรับของร้านจึงลดน้อยลงตาม ทำให้ร้านอาหารต้องแบกรับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าจ้างพนักงาน ค่าจ้างนักดนตรี เป็นต้น ร้านอาหารส่วนใหญ่จึงมีความจำเป็นที่จะต้องลดค่าใช้จ่ายเพื่อพยุงธุรกิจร้านอาหารให้ดำเนินต่อไปได้ในสภาวะวิกฤติ ดังนั้นค่าใช้จ่ายลำดับแรกที่ผู้บริหารร้านอาหารจำเป็นต้องลดหรือตัดออก คือ ค่าจ้างนักดนตรี เพราะเป็นค่าใช้จ่ายที่ใช้เงินมากที่สุดเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายในด้านอื่น การงดการแสดงดนตรีในร้านแม้จะส่งผลต่อการสร้างบรรยากาศทางเพลงที่ขาดไปบ้าง แต่ไม่กระทบต่อการขับเคลื่อนระบบของธุรกิจในร้านมากนัก จากการสัมภาษณ์นักดนตรีและนักร้องของร้านอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ในประเด็นคำถามว่า ทางร้านอาหารให้เหตุผลหรือได้ชี้แจงต่อนักดนตรีอย่างไรเกี่ยวกับลดค่าใช้จ่ายในด้านดนตรี สรุปได้ใจความดังนี้ เนื่องจากในช่วงโควิด 19 แพร่กระจายทำให้ยอดขายลดลง ในระยะแรกทางร้านอาหารจึงมีความจำเป็นต้องขอให้ลดค่าตัวของนักดนตรีเป็นอันดับแรก และในระยะต่อมาจึงขอให้วงดนตรีลดจำนวนสมาชิกของวงดนตรีให้เป็นวงดนตรีขนาดเล็กลง จนในที่สุดเมื่อรัฐบาลได้มีประกาศให้ปิดร้านตามเวลาที่กำหนดและการให้ร้านอาหารปิดชั่วคราว จึงนำไปสู่การประกาศหยุดพักการแสดงดนตรี (ลำธาร ปฏีกา และ ปาวาริธจุ์ กำจรเกียรติสกุล, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2563) เหตุผลดังกล่าวส่งผลให้นักดนตรีอาชีพกลางคืนขาดรายได้ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาด้านการเงินภายในครอบครัว เพราะนักดนตรีบางคนเป็นหัวหน้าครอบครัว มีครอบครัวที่ต้องดูแล และการขาดผ่อนส่งค่างวดการชำระหนี้ที่มี ดังนั้นรายได้ที่ขาดหายไปจึงไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครอบครัว ทำให้ต้องเข้าสู่การกู้เงิน การขายเครื่องดนตรี การหาอาชีพเสริม เป็นต้น

การปรับแผนการดำรงชีพของนักดนตรีกลางคืนในยามวิกฤติโควิด 19 ของนักดนตรีในจังหวัดลำปางพบว่าจากสถานการณ์ของโควิด 19 ได้สัมภาษณ์นักดนตรีในจังหวัดลำปาง 3 ท่าน พวกเขามีการปรับตัวและแก้ปัญหาดังนี้ ในด้านการชำระหนี้ค่างวดรถ ได้ทำเรื่องขอพักชำระหนี้เป็นเวลา 6 เดือน แต่อย่างไรก็ตามแม้เงื่อนไขการพักชำระหนี้จะช่วยในการยืดระยะเวลาในการจ่ายค่างวดได้ แต่พบว่ามีมติดอกเบี้ยไปตามปกติตามระยะเวลาที่ถูกยืดออกไปเช่นกัน นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังให้ข้อมูลต่อไปสรุปได้ว่า พวกเขาเริ่มที่จะมองหาอาชีพอื่นที่สามารถทำได้ในช่วงวิกฤตินี้ ท่านที่ 1 ไปรับจ้างในร้านทำป้ายไวนิลกับคนที่เขารู้จัก ท่านที่ 2 ชีร์ถจักรยานยนต์รับ-ส่งอาหาร(Food Delivery) และท่านที่ 3 รับเสื้อผ้ามือสองมาขาย เป็นต้น และในปัจจุบันนี้

นักดนตรีทั้ง 2 ท่านแรกก็ยังทำงานร้านไวโอลินและการรับ-ส่งอาหารร่วมกับการทำงานดนตรีกลางคืน แต่ท่านที่ 3 ก็หยุดขายเสื้อผ้ามือสองไปเมื่อสถานการณ์โควิด 19 คลี่คลายลง (ภูมิพัฒน์ คำปาละ, อภิชาติ มโนปิ่น, สัมภาษณ์, วันที่ 4 เมษายน 2564) จะเห็นได้ว่านักดนตรีที่ทำเพียงงานดนตรีอย่างเดียวได้มีการปรับตัวในช่วงวิกฤติโควิดที่เกิดขึ้น โดยหาทางแก้ปัญหาโดยการหางานอื่นที่เขาสามารถทำได้ ทำให้เกิดเป็นอาชีพที่ 2 ให้แก่พวกเขามาจนถึงปัจจุบัน เพราะงานเล่นดนตรีกลางคืนเพียงอย่างเดียวทำให้เห็นว่าเมื่อเกิดวิกฤติใดใดที่ทำให้ไม่สามารถทำงานดนตรีกลางคืนได้ จะทำให้รายได้ของพวกเขาหายไปทั้งหมด

จากข้างต้นวิเคราะห์ได้ว่า อาชีพนักดนตรีกลางคืนในปัจจุบันไม่มีความมั่นคง เพราะเมื่อได้รับผลกระทบจากโรคระบาดจนทำให้การทำงานหยุดชะงักจนขาดรายได้ไปเลี้ยงดูครอบครัวนั้น ทำให้เห็นว่าการหาเงินมีความสำคัญต่อการดำรงชีพ เพราะการขาดรายได้ทำให้องค์กรครอบครัวที่ต้องดำเนินชีวิตในแต่ละวันมีความยากลำบากเกิดขึ้นกระทบอีกหลายชีวิตในครอบครัว ดังนั้นการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่ยากลำบากของนักดนตรีในการหางานอื่นทำในช่วงวิกฤติให้ทันทั่วทั้งจึงเป็นการแก้ปัญหาที่ดีให้แก่ตนเอง เพราะการคอยช่วยเหลือจากผู้อื่นอาจจะทำให้วิกฤติการเงินที่ครอบครัวต้องเผชิญกลับแย่ลง ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจขายเครื่องดนตรีที่มีอยู่ การหางานอื่นทำ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยในการดำรงชีพสำหรับตนเองและครอบครัวในสถานการณ์ที่ไม่ปกตินี้ย่อมเป็นการช่วยเหลือตนเองอย่างดีที่สุด

สถานการณ์การทำงานดนตรีกลางคืนหลังสถานการณ์โควิด 19 ในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง เมื่อสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ในประเทศไทยได้คลี่คลายไปในทิศทางที่ดี จำนวนผู้ติดเชื้อน้อยลง จนในที่สุดทุกอาชีพก็ทำงานได้ตามปกติ นักดนตรีสามารถกลับมาทำงานดนตรีกลางคืนได้ รวมทั้งร้านอาหารบางร้านให้นักดนตรีประจำร้านสามารถกลับมาทำงานดังเดิม แต่ปัญหาที่พบหลังจากความคลี่คลายของโควิด 19 ลดลงไปแล้วคือ นักดนตรีจำนวนมากถูกร้านอาหารเลิกจ้างไปโดยปริยาย เพราะผลกระทบที่ผ่านมาส่งผลให้ร้านอาหารไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้ จึงไม่มีทุนที่จะสามารถจ้างงานดนตรีได้เหมือนเดิม แม้สถานการณ์จะคลี่คลายลงแล้วก็ตามเมื่อวงดนตรีถูกเลิกจ้างทำให้สมาชิกในวงแยกย้ายเรียกว่า “วงแตก” เมื่อต่างคนต่างแยกย้ายกันไปทำงานอย่างอื่นเมื่อจะกลับมารวมตัวกันจึงเป็นเรื่องยาก ด้วยเหตุนี้ทำให้สมาชิกในวงต้องสร้างทีมนักดนตรีขึ้นมาใหม่ซึ่งกว่าจะเล่นให้เข้ากันอาจจะต้องใช้เวลานานในการปรับวงดนตรี

อีกกรณีหนึ่งคือ วงดนตรีในร้าน ๆ ถูกลดขนาดของวงลง จากนักดนตรีวงใหญ่จำนวน 6-7 คน ทำให้เหลือ 2-3 คน โดยทางร้านให้เหตุผลว่าหลังจากสถานการณ์โควิด 19 ที่ต้องปิดร้านเป็นระยะเวลาหลายเดือนทำให้ร้านอาหารไม่สามารถทำการค้าได้ จึงจำเป็นต้องลดค่าใช้จ่ายในการจ้างนักดนตรีในสถานการณ์ปัจจุบันผลกระทบคือ วงดนตรีที่เคยทำงานด้วยกันเป็นทีมถูกเจ้าของร้านกดดันให้ลดจำนวนสมาชิกของวงดนตรีออกซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำลายความเป็นวงดนตรี นักดนตรีบางวงจำเป็นต้องยอมรับสภาพนี้โดยให้สมาชิกของวงออกไปหางานอื่น แล้วแบ่งนักดนตรีส่วนที่เหลือให้เล่นที่ร้านเดิมเพื่อให้มีรายได้เกิดขึ้นมาเพื่อใช้ในการชีวิตของเขาได้ แต่การแยกวงลักษณะแบบนี้อาจถูกมองจากเพื่อนร่วมวงเดิมได้ว่าเป็นการเอาตัวรอด บางวงดนตรียอมออกจากร้านเดิมทั้งวงเพื่อไปตายเอาดาบหน้าหางานใหม่โดยที่ไม่มีจุดหมายว่าจะไปเล่นดนตรีที่ใดต่อไป การออกไปทั้งวงลักษณะแบบนี้มีความเสี่ยงสูงมากที่จะหางานไม่ได้แล้วเกิดสถานการณ์วงแตก และตงกันทุกคน อย่างไรก็ตามก็ยังพบว่านักดนตรีอีกหลาย ๆ วงที่อยู่ในร้านที่เข้าใจสถานการณ์และไม่ทอดทิ้งอาชีพนักดนตรีซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันร้านอาหารมีบรรยากาศทางเสียงดนตรีที่น่าฟังต่อไป

การระบาดของโควิด 19 ระลอกที่ 2 ที่ส่งผลกระทบต่อนักดนตรีอาชีพกลางคืนในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง ในขณะที่ผู้เขียนกำลังอยู่ในระหว่างการเสนอบทความชิ้นนี้ต่อวารสารเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ ได้เกิดการระบาดของโรคโควิด 19 อีกครั้งในประเทศไทย โดยตรวจพบจากหญิง อายุ 67 ปีเจ้าของแพปลาที่ตลาดกลางกุ้ง จังหวัดสมุทรสาคร ก่อนตามมาด้วยสมาชิกในครอบครัวอีก 3 รายติดเชื้อ กระทรวงสาธารณสุขจึงได้ทำการตรวจ

ค้นหาผู้ติดเชื้อเชิงรุกในกลุ่มคนรอบตลาดกลางกุ้ง พบผู้ติดเชื้อถึง 516 คน เป็นเหตุให้มีการประกาศล็อกดาวน์และประกาศเคอร์ฟิวจังหวัดสมุทรสาคร และห้ามเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวเข้าออก (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2564: ออนไลน์)

หลังจากที่การระบาดที่เกิดขึ้นในรอบแรกประเทศไทยได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น จนมาถึงช่วงปลายปี พ.ศ. 2564 โควิด 19 ตั้งแต่วันที่ 21 ธันวาคม 2563 สถานบันเทิงหลายจังหวัดถูกสั่งห้ามเล่นดนตรีสด และให้ปิดร้านอาหารเวลา 21.00 น. ในภายหลังก็ขยายเวลาให้ปิดในเวลา 22.00 น. เช่นในกรณีจังหวัดเชียงใหม่ได้มีคำสั่งจากคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดเชียงใหม่ ให้ขยายระยะเวลาปิดสถานบริการสถานประกอบการที่มีลักษณะคล้ายกับสถานบริการ ผับ บาร์ คาราโอเกะทุกแห่งในจังหวัดเชียงใหม่ จนถึงวันที่ 31 มกราคม 2564 (คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดเชียงใหม่, 2564)

เมื่อร้านอาหารซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของนักดนตรีถูกให้เข้าไปอยู่ในข้อห้ามนี้ ก็เกิดผลกระทบตามมา เช่นเดียวกันกับการเกิดวิกฤติโควิด 19 ที่เกิดขึ้นในรอบแรก คือ อาชีพนักดนตรีถูกให้หยุดงาน ทำให้ขาดรายได้ในการเลี้ยงดูครอบครัว นักดนตรีอาชีพเป็นกลุ่มอาชีพอิสระอาชีพหนึ่งซึ่งเมื่อเกิดวิกฤติที่ย่อมที่จะต้องมีการช่วยเหลือจากรัฐบาลเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระให้พวกเขาได้บ้างเพื่อให้ผ่านวิกฤติรอบที่สองนี้ไปได้ แต่อย่างไรก็ตามการได้กลับไปทำงานด้วนต่อสู้อย่างด้วยตนเองย่อมเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตและครอบครัวได้ดีที่สุดมากกว่าการรอคอยการช่วยเหลือ

การระบาดของโควิด 19 ระลอกที่ 3 ที่ได้เกิดขึ้นเป็นการระบาดครั้งใหม่ในประเทศไทยที่เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง การระบาดในระลอกที่ 3 นี้มาจากสถานบันเทิงในกรุงเทพมหานคร โดยจากข้อมูลสำนักงานประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานครสรุปได้ว่า พบผู้ติดเชื้อโควิด 19 ที่ จ.ปทุมธานี 5 ราย มีประวัติไปเที่ยวสถานบันเทิง ย่านรังสิต และมีความเชื่อมโยงกับครอบครัวนักร้อง นักดนตรี และไปเที่ยวในสถานบันเทิงหลายแห่งทั้งในกรุงเทพฯ นนทบุรี นครปฐม และผู้ติดเชื้อที่มีประวัติเดินทางไปเที่ยวสถานบันเทิงแถวทองหล่อ (สำนักงานประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร, 2564: ออนไลน์) การกระจายของเชื้อในระลอกที่ 3 นี้ เริ่มต้นในช่วงประมาณปลายเดือนมีนาคม 2564 ซึ่งเชื้อได้กระจายไปในกลุ่มนักท่องเที่ยวกลางคืน ศิลปิน นักแสดง นักดนตรี และนักการเมือง ก่อนกระจายไปทั่วหลายพื้นที่ในต่างจังหวัดทั่วประเทศรวมถึงจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง

จากการเก็บข้อมูลของผลกระทบของการแพร่กระจายของโควิด 19 ในระลอกที่ 3 นี้ พบว่าในจังหวัดเชียงใหม่พบผู้ป่วยที่ติดเชื้อโควิด 19 เชื่อมโยงจากสถานบันเทิงหลายแห่ง ผู้ประกอบการร้านอาหารในจังหวัดเชียงใหม่โดยเฉพาะร้านที่มีผู้ติดเชื้อโควิดแสดงไหม้ไลน์ว่าได้เข้าใช้บริการในร้านนั้น ๆ ก็ได้แสดงความรับผิดชอบโดยการปิดกิจการตัวเองชั่วคราวเพื่อทำความสะอาดร้านและกักตัวพนักงานในร้านเพื่อดูอาการ เนื่องจากการระบาดในครั้งนี้มีการแพร่กระจายมาจากสถานบันเทิง จึงพบว่ามีนักดนตรีในจังหวัดเชียงใหม่ติดเชื้อโควิดจำนวนมาก ผลที่ตามมาคือนักดนตรีที่ติดเชื้อโควิด 19 ต้องเข้ารับการรักษา และนักดนตรีคนอื่น ๆ ที่ทำงานในร้านเดียวกันต้องเข้าสู่การกักตัวดูอาการ นักดนตรีจากร้านอื่น ๆ ที่ยังไม่ติดเชื้อแต่มีรายงานว่าร้านมีผู้ติดเชื้อโควิดมาใช้บริการก็ต้องพักการทำงานของตัวเองลงเพื่อกักตัวดูอาการอย่างน้อย 14 วัน จึงทำให้การประกอบอาชีพดนตรีหยุดชะงักลงอีกครั้งหนึ่งตามการระบาดระลอกที่ 3 นี้ ซึ่งผู้ประกอบการร้านอาหารส่วนใหญ่ที่ทราบว่า มีผู้ติดเชื้อมาใช้บริการก็แสดงความรับผิดชอบในการปิดร้านชั่วคราว นอกจากนี้คณะกรรมการการควบคุมโรคติดต่อจังหวัดเชียงใหม่ก็ได้ออกมาตรการควบคุมการแพร่กระจายของโรคโดยการสั่งปิดสถานบริการ สถานบันเทิงทุกแห่งในจังหวัดเชียงใหม่จนถึงวันที่ 30 เมษายน 2564 เพื่อควบคุมและให้เข้าสู่สถานการณ์ปกติโดยเร็วที่สุด

ผลกระทบของโควิด 19 ในระลอกที่ 3 ที่เกี่ยวข้องกับนักดนตรีกลางคืนอาจจะไม่แตกต่างจากครั้งที่ 1 และ 2 มากนัก คือสรุปได้ว่าเมื่อมีการระบาดเกิดขึ้น ก็ทำให้ร้านต้องปิดและนักดนตรีต้องพักงานเหมือนครั้งก่อน แต่อย่างไรก็ตามในระลอกที่ 3 นี้ เป็นรอบที่เชื่อได้แพร่กระจายจากกลุ่มสถานบันเทิงจึงทำให้นักดนตรีบางคน

ได้รับเชื้อ ทำให้ต้องเข้ารับการรักษา ต้องเอาตัวเองออกจากครอบครัวเพื่อไปรักษาตัวที่โรงพยาบาล ด้วยเหตุนี้ รายได้จากการทำงานจึงขาดหายไป และผลกระทบที่ตามมาอีกอย่างหนึ่งคือการระบาดระลอกที่ 3 นี้ นอกจาก นักดนตรีจะไม่ได้ทำงานแล้วพวกเขาต้องเข้ารับการรักษาในสถานะของผู้ป่วย ไม่สามารถที่จะออกไปทำอาชีพเสริมอื่น ได้เหมือนในรอบที่ 1 และ 2 ส่วนนักดนตรีที่ไม่ได้ติดโควิดก็ยังสามารถหารายได้เสริมได้ตามปกติ แต่ในขณะนี้ นักดนตรีกลางคืนมีความระแวงสงสัยว่าตัวเองติดเชื้อโควิด 19 หรือไม่ ส่วนใหญ่พวกเขาจึงอยู่ในระหว่างการกักตัว และไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพได้จนกว่าจะผ่านช่วงของการกักตรวจและการตรวจหาเชื้อในกลุ่มที่เสี่ยงต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

โรคระบาดโควิด 19 ได้แพร่ระบาดที่รอบที่ 1 และรอบที่ 2 อาชีพนักดนตรีกลางคืนในประเทศไทย เกิดการหยุดชะงักในการทำงาน เพราะร้านอาหาร ผับ บาร์ สถานบันเทิงจำเป็นต้องปิดกิจการชั่วคราวเพื่อลด การแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด 19 นักดนตรีจึงตกงานเป็นเวลานาน ทำให้เกิดความลำบากในการดำรงชีวิต ท่ามกลางวิกฤติดังกล่าว แม้รัฐบาลจะมีมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพอิสระโดยให้เงินเยียวยา แต่เงินจำนวนดังกล่าวไม่เพียงพอสำหรับทุกคนที่เดือดร้อนในประเทศไทย แต่สิ่งที่นักดนตรีกลางคืนต้องการ มากที่สุดในขณะนี้คือการทำให้การแพร่กระจายของเชื้อโควิด 19 และการยกเลิกพระราชกำหนดการบริหาร ราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อที่พวกเขาจะได้ไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัว สถานการณ์โควิด 19 ที่เกิดขึ้นทำให้สภาพของวงดนตรีมีความเปลี่ยนแปลงในด้านรูปแบบของวงดนตรีที่มีขนาดเล็กลง การเปลี่ยนแปลง นักดนตรีในวง การย้ายวง การหางานใหม่ และการหาอาชีพที่สอง สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่นักดนตรีกลางคืน มีการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับสถานการณ์นั้น ๆ ได้

จากการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาผลกระทบโควิด 19 ต่ออาชีพนักดนตรีกลางคืน ในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง มีทั้งสิ้น 2 ประเด็น คือ ประการที่หนึ่งการที่กลุ่มนักดนตรีเองไม่ได้รวมตัวกัน เป็นองค์กร จึงไม่มีองค์กรใดที่จะสนับสนุนหรือช่วยแก้ไขปัญหาละเลยและหาทางออกที่นักดนตรีอาชีพได้รับ ในแต่ละสถานการณ์ ดังนั้นการขึ้นทะเบียนนักดนตรี รวมถึงการตั้งองค์กรด้านดนตรีที่สามารถช่วยเหลืออาชีพ นักดนตรีอาชีพในยามวิกฤติ มีผู้ประสานงานด้านกฎหมายเพื่อต่อรองกับภาครัฐบาลในการช่วยเหลืออาชีพ นักดนตรีให้เทียบเท่าอาชีพอื่น ๆ กลุ่มนักดนตรีในแต่ละจังหวัดต้องรวมกลุ่มกันเพื่อรวบรวมสมาชิก มีระเบียบ ข้อตกลงร่วมกันเพื่อ จัดระเบียบสังคมดนตรีในท้องถิ่นนั้น ๆ สร้างสังคมดนตรีที่เข้มแข็ง เพื่อช่วยเหลือกัน ในทุกปัญหาที่อาชีพนักดนตรีประสบ ประการที่สอง นักดนตรีอาชีพอาจจำเป็นต้องวางแผนชีวิตครอบครัว ในระยะยาวให้มีความมั่นคงมากขึ้น การเล่นดนตรีอาชีพเพียงอย่างเดียวจะไม่เพียงพอและมีความไม่แน่นอน ต่อการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน อันเนื่องมาจาก การแข่งขัน สถานการณ์ของการจ้างงานและการเลิกจ้าง รวมถึง สถานการณ์โรคระบาดที่อาจเกิดขึ้นเมื่อไหร่ก็ได้ ดังนั้นการวางแผนในการทำงานในอาชีพที่สอง อาจเป็นทางเลือก อีกทางหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวของนักดนตรีมีความมั่นคงในการเงินมากกว่าประกอบอาชีพนักดนตรีเพียงอย่างเดียว

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). “เปิด ‘จุดพลิก-จุดต่าง’ โควิด-19 ระบาดรอบใหม่”. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/915010> สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2564
- ข่าวสด. (2563). “พี่น้องนักดนตรีและศิลปินงานเลี้ยงกระทบหนักจนรัฐช่วยเหลือหลังถูกตัดสิทธิ์”. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/covid-19/news_3965657 สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2563
- คณะกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อกรณีสถานการณ์ระบาด COVID-19 เครือโรงพยาบาลพญาไทและ เครือโรงพยาบาลเปาโล. (2563). *Covid 19 Handbook ทำความรู้จักไวรัสโคโรนา*. ม.ป.ท

คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดเชียงใหม่. (2564, 12 มกราคม). **คำสั่งคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดเชียงใหม่ เรื่องการขยายเวลาปิดสถานที่เป็นการชั่วคราว**

ไทยโพสต์. (2563). “**กลุ่มนักร้อง-นักดนตรีอิสระ ยื่นหนังสือร้องนายกฯ วอนปลดล็อกสถานบันเทิงกลับมาทำงาน**”. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/main/detail/69058> สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2563

ไทยรัฐออนไลน์. (2563). “**สรุปใหม่ไลน์ "โควิด-19" ในไทย จากวันที่พบผู้ป่วยรายแรก สู่วันนี้ผู้ติดเชื้อ**”. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1843259> สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2563

ไทยรัฐออนไลน์. (2563). “**ช่างภาพอิสระเชียงใหม่รับแล้ว5พัน ส่วนนักดนตรีรับจ้างรอดต่อไป**”. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/north/1815711> สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2563

เนชั่นสุดสัปดาห์. (2563). “**นักร้อง-นักดนตรีเดือดร้อนทั่วโลก วิกฤติโควิด-19**”. สืบค้นจาก <https://www.nationweekend.com/content/politics/9512> สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2563

บัญชา เกษมศรี (สัมภาษณ์) วันที่ 15 ตุลาคม 2563

ปภาวริญจ์ กำจรเกียรติสกุล (สัมภาษณ์) วันที่ 12 ตุลาคม 2563

โพสต์ทูเดย์. (2563). “**พิษโควิด-19 นักดนตรีฟูลไทม์อดทน รอเงินเยียวยาไม่ไหวต้องไลฟ์สดร้องเพลงขอรับบริจาค**”. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/social/local/621158> สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2563

พิทักษ์พงษ์ ธีระวิบูลย์ศิลป์ (สัมภาษณ์) วันที่ 2 เมษายน 2564

พูนพิศ อมาตยกุลและเสถียร ดวงจันทร์ทิพย์. (2549). **บทความเรื่องวงแจ๊สของคนไทยก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2**. ม.ป.ท.

ภูมิพัฒน์ คำปาละ (สัมภาษณ์) วันที่ 4 เมษายน 2564

มหาวิทยาลัยมหิดล คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก. (2563). “**โควิด-19 คืออะไร?**”. สืบค้นจาก <https://www.gj.mahidol.ac.th/main/covid19/covid19is/> สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2563

ไม่ประสงค์ออกนาม (สัมภาษณ์) วันที่ 12 ตุลาคม 2563

รัฐบาลไทยกลุ่มประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สำนักโฆษกรัฐบาลไทย. (2563). “**ข่าวทันสถานการณ์โควิด19**”. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/27854> สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2563

ลำธาร ปฏีกา (สัมภาษณ์) วันที่ 12 ตุลาคม 2563

วีระยุทธ ปีสาลี. (2557). **กรุงเทพฯยามราตรี**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน

สำนักงานประชาสัมพันธ์กรุงเทพมหานคร. (2564). “**Cluster เชื่อมโยงสถานบริการ สถานบันเทิงในกรุงเทพฯ**”. สืบค้นจาก <http://www.prbangkok.com/th/timeline/view/MDYcDBzNnMNHlybEzceE2NnEyNDk0cDRyOTQzcjQ1MTkyMg==> สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2564

สุรัชย์ โชคครรชิตไชย. (2563). **โควิด-19 การระบาดระลอกใหม่ในประเทศไทยปลายปี 2563**. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย. ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2563.

อภิชาติ มโนปิน (สัมภาษณ์) วันที่ 4 เมษายน 2564